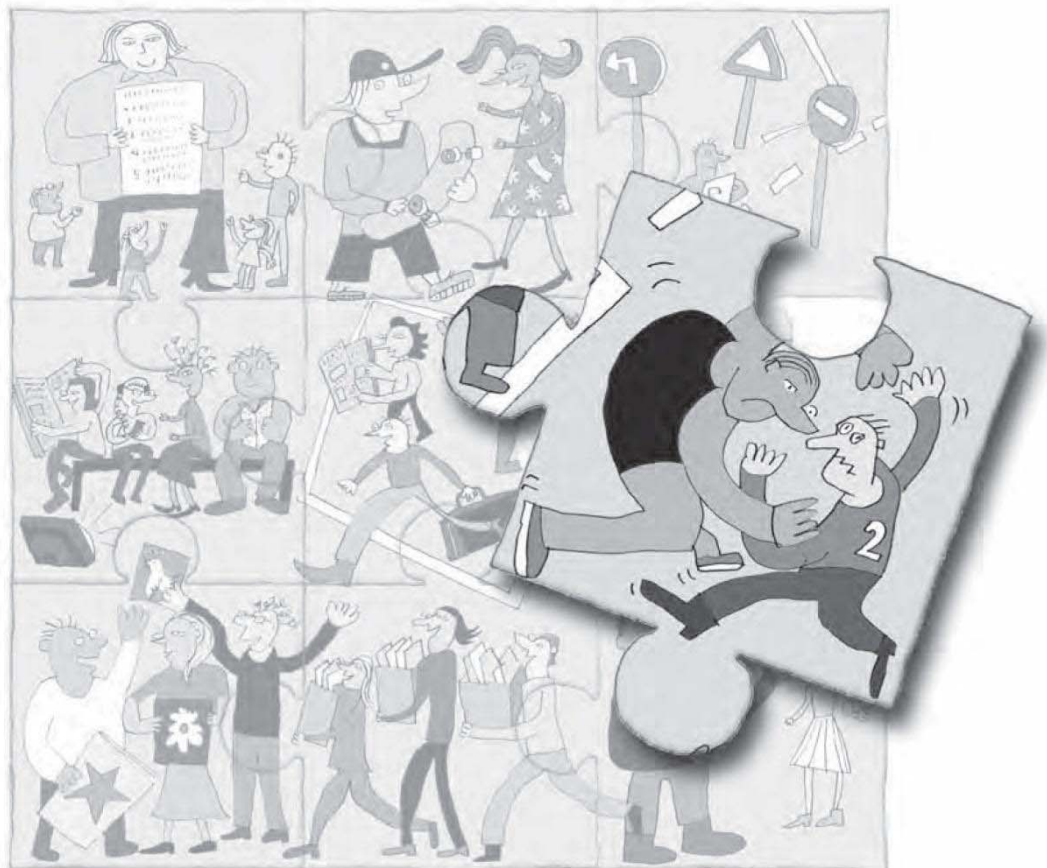

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Σύγκρουση

Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε;

4.1 Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί;

Πώς αντιμετωπίζουμε σοβαρές διαφωνίες;

4.2 Εφαρμόζουμε την προσέγγιση των έξι βημάτων

Πώς μπορούμε να αποφύγουμε να συγκρουστούμε με τον γείτονά μας;

4.3 Αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα

Σύγκρουση μεταξύ ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τώρα τι γίνεται;

4.4 Χρήση βίας

Είναι η χρήση βίας αποδεκτή σε κάποιες περιπτώσεις;

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Σύγκρουση

Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε;

Η έννοια της ειρήνης έχει μια σημαντική πολιτισμική διάσταση. Παραδοσιακά, στους πολιτισμούς της Απω Ανατολής, η ειρήνη συνδέεται περισσότερο με τον εσωτερικό κόσμο (ειρήνη στο μυαλό ή στην καρδιά μας), ενώ στον δυτικό κόσμο, η ειρήνη δεν έχει σχέση με το άτομο (έλλειψη πολέμου ή βίαιης σύγκρουσης). Στην Ινδία, για παράδειγμα, η λέξη για την ειρήνη είναι “shanti”, που συνεπάγεται την τέλεια τάξη του νου ή την ειρήνη του μυαλού. Ο Γκάντι βάσισε τη φιλοσοφία και τη στρατηγική του σε μια έννοια που καλείται “Ahimsa”, και γενικά σημαίνει “αποχή από ό, τι είναι επιβλαβές”. Είχε πει, “στην κυριολεξία, Ahimsa σημαίνει μη-βία. Αλλά για μένα έχει πολύ υψηλότερο, απείρως υψηλότερο νόημα. Σημαίνει ότι δεν μπορείς να προσβάλλεις κανέναν” δεν μπορείς να κάνεις άσχημες σκέψεις ακόμα και γι’ αυτούς που θεωρείς εχθρούς σου. Κάποιος που ακολουθεί αυτό το δόγμα, δεν έχει εχθρούς”. Στην παράδοση των Μάγια, η ειρήνη αναφέρεται στην έννοια του ευ ζειν και συνδέεται με την ιδέα μιας τέλει ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων πτυχών της ζωής μας.¹⁶

Ως “θετική ειρήνη” περιγράφεται μια κατάσταση στην οποία η συλλογική θέληση κατευθύνεται προς την προώθηση της ειρήνης και την άρση των εμποδίων για ειρήνη. Περιλαμβάνει μια δέσμευση για κοινωνική δικαιοσύνη, θεωρώντας ότι η ειρήνη είναι απουσία φόβου, βίας και πολέμου. Περιλαμβάνει την δέσμευση για τη μη βίαιη επίλυση των συγκρούσεων και επιδιώκει να ενθαρρύνει τα άτομα και τις ομάδες έτσι ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά προβλήματα με εποικοδομητικό τρόπο. Για τους εκπαιδευτές της EDC, σημαίνει επίσης την προώθηση των δημοκρατικών διαδικασιών στην τάξη, την αντιμετώπιση ζητημάτων άσκησης εξουσίας ή κατάχρησης εξουσίας, καθώς και την διαρκή επιδίωξη ανάπτυξης δεξιοτήτων ακρόασης και εποικοδομητικού διαλόγου, καθώς και μια δέσμευση για την επίλυση συγκρούσεων.¹⁷

Είναι φυσιολογική η βία; Πολλοί άνθρωποι είναι πεπεισμένοι ότι τα ανθρώπινα όντα είναι εκ φύσεως βίαια, και κατά συνέπεια δεν μπορούμε να αποφύγουμε τους πολέμους, τις συγκρούσεις και γενικά τη βία στη ζωή μας και στις κοινωνίες μας. Άλλοι ειδικοί σε αυτό τον τομέα ισχυρίζονται ότι είναι αναπόφευκτο να σκεφτόμαστε, να αισθανόμαστε και να ενεργούμε βίαια. Η Διακήρυξη της Σεβίλλης για τη Βία, που εκπονήθηκε το 1986 από μια ομάδα λογίων και επιστημόνων από πολλές χώρες, το παραθέτει τα εξής:

- “1. Είναι επιστημονικά αναληθές να ισχυριζόμαστε ότι έχουμε κληρονομήσει από τους προγόνους μας την τάση να κάνουμε πόλεμο (...) Οι εχθροπραξίες είναι ανθρώπινο φαινόμενο που δεν υπάρχει σε άλλα ζώα (...).
2. Υπάρχουν πολιτισμοί που δεν έχουν εμπλακεί σε πόλεμο εδώ και αιώνες και υπάρχουν άλλοι οι οποίοι έχουν, κατά καιρούς, εμπλακεί σε πόλεμο συχνά (...).
3. Είναι επιστημονικά αναληθές να ισχυριζόμαστε ότι ο πόλεμος ή άλλες μορφές βίαιης συμπεριφοράς είναι γενετικά προγραμματισμένα στην ανθρώπινη φύση (...).
4. Είναι επιστημονικά αναληθές να ισχυριζόμαστε ότι τα ανθρώπινα όντα έχουν ‘βίαιο εγκέφαλο’ (...) το πώς ενεργούμε καθορίζεται από τον τρόπο που έχουμε ανατραφεί και κοινωνικοποιηθεί (...).”

Οι περισσότεροι από εμάς ενεργούμε επιθετικά και βίαια ανάλογα με το περιβάλλον μας. Μαθαίνουμε να σκεφτόμαστε, να αισθανόμαστε και να ενεργούμε επιθετικά και σε μερικές περιπτώσεις βίαια. Όπου κι αν ζούμε, βιώνουμε μια κοινωνική και πολιτισμική κατάσταση που μας αναγκάζει να διαβάζουμε για την βία, να βλέπουμε βία και να ακούμε για τη βία σχεδόν συνέχεια. Τα τηλεοπτικά προγράμματα, οι διαφημίσεις, οι εφημερίδες, τα βιντεοπαιχνίδια και η βιομηχανία του κινηματογράφου και της μουσικής συμβάλλουν πολύ σε αυτή την κατάσταση. Πριν φτάσει στην εφηβεία, ένα παιδί έχει δει εκατοντάδες σκηνές βίας και δολοφονίας παρακολουθώντας τηλεόραση. Οι σύγχρονες κοινωνίες μας, συνειδητά ή όχι, δεν

16. Κείμενο από το “COMPASS, a manual for human rights education with young people”, Council of Europe. Strasbourg 2002, σελ. 376ff.

17. Από το “A glossary of terms for education for democratic citizenship”, Karen O’Shea, Council of Europe, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

απολογούνται για τη βία. Η βία αντιμετωπίζεται ως θετική αξία. Στους περισσότερους πολιτισμούς, η άρνηση της βίας και η αποφυγή της σωματικής βίας ή της αντιπαράθεσης εκλαμβάνεται ως αδυναμία, ιδιαίτερα για τους άντρες, που από νεαρή ηλικία δέχονται μεγάλη πίεση από τους συνομηλίκους.¹⁸

Για περισσότερες πληροφορίες, ανατρέξτε στο φυλλάδιο δασκάλου στο τέλος αυτής της ενότητας.

Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Μέσα από αυτή τη σειρά μαθημάτων οι μαθητές πρόκειται:

- να αποκτήσουν βαθύτερη γνώση των μηχανισμών μιας σύγκρουσης*
- να αυξήσουν τις ικανότητές τους ως προς τη μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων*
- να βελτιώσουν την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν τις συγκρούσεις του περιβάλλοντός τους*
- να βελτιώσουν την ικανότητά τους να λαμβάνουν υπόψη τις απόψεις και τις ανάγκες όλων όσων εμπλέκονται σε μια σύγκρουση*
- να είναι πιο υποψιασμένοι ως προς τις αντιφάσεις ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα*
- να αυξήσουν την κριτική τους σκέψη σχετικά με τη χρήση της βίας*
- να είναι πιο “εφευρητικοί” ως προς το πως να αντιμετωπίζουν τη βία την οποία ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προσωπικά*
- να ενθαρρυνθούν για να προσεγγίζουν τις συγκρούσεις με μη βίαιο τρόπο.

18. Κείμενο από το “COMPASS, a manual for human rights education with young people”, Council of Europe, Strasbourg 2002, σελ.380.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Σύγκρουση

Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Επίλυση συγκρούσεων	Εισαγωγή σε μια προσέγγιση έξι βημάτων για την επίλυση συγκρούσεων.	Ανάλυση μιας σύγκρουσης* εύρεση λύσης.	Φυλλάδιο μαθητή 4.1	Εργασία σε μικρές ομάδες.
Μάθημα 2: Εφαρμογή της προσέγγισης των έξι βημάτων	Μαθαίνουμε πώς εφαρμόζεται η προσέγγιση των έξι βημάτων.	Ανάλυση μιας σύγκρουσης* εύρεση λύσης.	Φυλλάδιο μαθητή 4.1 Φυλλάδιο μαθητή 4.2	Εργασία σε μικρές ομάδες.
Μάθημα 3: Αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα	Μαθαίνουμε να αναγνωρίζουμε και να αναλύουμε καταστάσεις με αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα.	Ανάλυση μια κατάστασης που υπάρχουν αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα.	Φυλλάδιο μαθητή 4.3 Φυλλάδιο μαθητή 5.2	Εργασία σε μικρές ομάδες. Κριτική σκέψη.
Μάθημα 4: Χρήση βίας	Ανάπτυξη κριτικής σκέψης σχετικά με την αποδοχή της χρήσης βίας και την προσωπική συμπεριφορά.	Αναστοχασμός σχετικά με την αποδοχή της χρήσης βίας και την ατομική συμπεριφορά.	Φυλλάδιο μαθητή 4.4	Εργασία σε μικρές ομάδες. Κριτική σκέψη.

Μάθημα 1**Επίλυση σύγκρουσης****Πώς αντιμετωπίζουμε σοβαρές διαφωνίες;**

Μαθησιακός στόχος	Εισαγωγή σε μια προσέγγιση έξι βημάτων για την επίλυση συγκρούσεων.
Εργασίες μαθητών	Ανάλυση μιας σύγκρουσης* εύρεση λύσεων.
Υλικά	Φύλλα χαρτιού ή τετράδια και μολύβια. Φυλλάδιο μαθητή 4.1.
Μέθοδοι	Ολόκληρη η τάξη και προαιρετικά εργασία σε ζευγάρια.

Εννοιολογική μάθηση

Οι συγκρούσεις είναι μέρος της καθημερινής ζωής. Δεν πρέπει να θεωρούνται αρνητικά γεγονότα, αλλά συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ ατόμων ή ομάδων. Στην πολιτική, οι συγκρούσεις αποτελούν σημαντικό μέρος του δημοσίου διαλόγου. Μόνο μέσα από ανοιχτή σύγκρουση και αναζήτηση συμβιβασμού μπορούν να εισακουστούν και να ολοκληρωθούν οι διάφορες κοινωνικές ομάδες. Η επίλυση σύγκρουσης (αναζητώντας συμβιβασμό) είναι μια δεξιότητα που μαθαίνεται. Αυτός είναι ο στόχος του παρόντος μαθήματος.

Είναι σημαντικό ο/η εκπαιδευτικός να γνωρίζει το νόημα των ακόλουθων περιγραφών επίλυσης συγκρούσεων που εμφανίζονται σε αυτό το μάθημα.

Νίκη-νίκη: περιγράφει μια κατάσταση στην οποία και τα δύο μέρη ωφελούνται με τον ίδιο τρόπο από τη λύση και αισθάνονται ότι πέτυχαν αυτό που επιδίωκαν. Αυτή είναι ιδανική κατάσταση επίλυσης σύγκρουσης, δεδομένου ότι εξασφαλίζει ότι η σύγκρουση δεν θα ξαναεμφανιστεί.

Νίκη-ήττα ή ήττα -νίκη: αυτή η κατάσταση περιγράφει επίλυση στην οποία το ένα μέρος έχει χάσει και το άλλο έχει κερδίσει. Σε αυτή την κατάσταση η σύγκρουση συνήθως ξαναεμφανίζεται, δεδομένου ότι δεν υπάρχει όφελος για τον ηττημένο.

Ήττα-ήττα: Σε αυτή την περίπτωση κανένα μέρος δεν έχει όφελος από την επίλυση. Σε αυτή την κατάσταση η σύγκρουση εξαφανίζεται προσωρινά αλλά είναι πολύ πιθανό να ξαναεμφανιστεί.

Το μάθημα

Στην αρχή του μαθήματος ο/η εκπαιδευτικός γράφει στην αριστερή μεριά του πίνακα τη λέξη “ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ”. Ζητιέται από τους μαθητές να γράψουν σε ένα φύλλο χαρτί εκφράσεις και λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό και συνδέονται με τη λέξη “σύγκρουση”.

Το ίδιο γίνεται και με τη λέξη “ΕΙΡΗΝΗ”, την οποία ο/η εκπαιδευτικός γράφει στη δεξιά μεριά του πίνακα. Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από 10 μαθητές τις λέξεις τους. Γράφονται όλες στον πίνακα και οι μαθητές σχολιάζουν τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Τους εκπλήσσει η επιλογή των λέξεων;
- Οι λέξεις που συνδέονται με τη σύγκρουση είναι αρνητικές, ενώ εκείνες που συνδέονται με την ειρήνη έχουν θετικά χροιά;

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να δώσουν παραδείγματα συγκρούσεων που έχουν βιώσει οι ίδιοι ή έχουν συμβεί στο περιβάλλον τους. Μετά τους ζητά να τις χωρίσουν σε αυτές που μπορούν να λυθούν κάνοντας ένα βήμα προς το συμβιβασμό, και σε αυτές που δεν μπορούν να επιλυθούν. Στη

συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός αναφέρει ότι οι συγκρούσεις δεν οδηγούν απαραίτητα στη βία αλλά μπορούν να υπάρχουν και πιο εποικοδομητικές προσεγγίσεις.

Η άποψη αυτή βασίζεται σε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα σύγκρουσης που μπορεί να συμβεί σε μια οικογένεια.

“Η Κάτια, 18-ετών, θέλει να δει μια ταινία, την οποία δανείστηκε από έναν φίλο της. Ο αδερφός της Μάρτιν, 15 ετών, θέλει να δει τα αγαπημένα του τηλεοπτικά πρόγραμμα.”

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές αντίγραφο του φυλλαδίου 4.1 και αρχίζει να αναλύει αυτή τη σύγκρουση με την προσέγγιση των έξι βημάτων που περιγράφεται παρακάτω.

Τα βήματα 1 και 2 γίνονται από όλη την τάξη, με καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, που επιμένει να βρεθούν οι πραγματικές “ανάγκες” και των δύο, και να δοθεί ένας σαφής ορισμός της σύγκρουσης.

Στο βήμα 1, είναι σημαντικό να διατυπωθούν οι πραγματικές ανάγκες με μη προκλητικό τρόπο. Πρέπει να βρεθούν οι πραγματικές ανάγκες πίσω από το πρόβλημα, καθώς αυτές είναι διαφορετικές από τις ανάγκες που έχουν εκφραστεί. Στο βήμα 2, διατυπώνεται το πρόβλημα με τρόπο που και τα δύο μέρη να μπορούν να συμφωνήσουν.

Στο βήμα 3, γίνονται σκέψεις για πιθανές λύσεις. Σε αυτό το στάδιο, οι λύσεις δε σχολιάζονται ούτε κρίνονται— είναι όλες αποδεκτές. Το βήμα 3 μπορεί να γίνει σε ζευγάρια με ανταλλαγή απόψεων. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει τις έννοιες “ήττα- ήττα”, “νίκη- ήττα”, “ήττα - νίκη” ή “νίκη - νίκη” στην προσέγγιση ανάλυσης, και ζητά από τους μαθητές να τις χρησιμοποιήσουν για να αξιολογήσουν τις λύσεις που έδωσαν (βήμα 4).

Αν καμιά από τις λύσεις των μαθητών δεν εμπίπτει στην περίπτωση νίκη - νίκη, μπορούν να σκεφτούν περισσότερο. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις η λύση νίκη – νίκη δεν είναι εφικτή. Μετά την παρουσίαση των απαντήσεων, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να βρουν ποια λύση είναι η καλύτερη (βήμα 5). Σε μια πραγματική σύγκρουση, όπου τα μέρη επιδιώκουν αυτή την προσέγγιση για την επίλυση των συγκρούσεων, η λύση πρέπει να γίνει αποδεκτή. Ο/η εκπαιδευτικός τελειώνει παρουσιάζοντας σύντομα το βήμα 6, του οποίου το βασικό στοιχείο είναι ότι μετά από κάποιο διάστημα (λεπτά, ώρες, ημέρες ή εβδομάδες, ανάλογα με τη φύση της σύγκρουσης) η λύση πρέπει να αξιολογηθεί, και αν είναι απαραίτητο, να αναπροσαρμοστεί.

Συμπερασματικά, γίνεται συζήτηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα της μεθόδου των έξι βημάτων, σε ποιες περιπτώσεις μπορεί να εφαρμοστεί, και ποιες θα ήταν οι συνέπειες αν αυτό το εργαλείο ήταν ευρέως γνωστό και χρησιμοποιούμενο. Αυτό πρέπει να συζητηθεί σε σχέση με διαφορετικές ομάδες και περιβάλλοντα, όπως τα ακόλουθα:

- ομάδες συνομηλίκων*
- οικογένεια*
- τάξη*
- σχολείο*
- πολιτεία*
- πόλεμος*
- αθλητισμός.

Μάθημα 2**Εφαρμόζουμε την προσέγγιση των έξι βημάτων****Πώς μπορούμε να αποφύγουμε να συγκρουστούμε με το γείτονά μας;**

Μαθησιακός στόχος	Μαθαίνουμε πώς εφαρμόζεται η προσέγγιση των έξι βημάτων.
Εργασίες μαθητών	Ανάλυση μιας σύγκρουσης και εύρεση λύσης που ικανοποιεί και τα δύο μέρη.
Υλικά	Αντίγραφο σεναρίου σύγκρουσης από το φυλλάδιο μαθητή 4.2 για κάθε ομάδα. Φυλλάδιο μαθητή 4.1.
Μέθοδοι	Εργασία σε μικρές ομάδες.

Γενικές πληροφορίες

Η ειρηνική επίλυση διαφορών δεν μπορεί να επιτευχθεί απλά με την κατανόηση της θεωρητικής έννοιας. Είναι μια πραγματική ικανότητα που μαθαίνεται, και αυτό το μάθημα παρέχει μια ευκαιρία στους μαθητές να μάθουν πώς να προβαίνουν σε ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων στην πράξη. Το επόμενο βήμα θα είναι η εφαρμογή αυτής της γνώσης σε μια πραγματική κατάσταση της σχολικής ζωής.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά το μάθημα εξηγώντας στους μαθητές ότι πρέπει να εφαρμόσουν την προσέγγιση των έξι βημάτων σε διαφορετικές καταστάσεις επίλυσης συγκρούσεων.

Η τάξη χωρίζεται σε μικρές ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων, και σε κάθε ομάδα δίνεται ένα αντίγραφο από το φυλλάδιο μαθητή 4.2. Κάθε ομάδα εργάζεται πάνω σε ένα σενάριο, έτσι κάθε σενάριο θα γίνει αντικείμενο εργασίας για περισσότερες από μια ομάδες. Οι μαθητές χρησιμοποιούν επίσης το φυλλάδιο 4.1 με τίτλο “Μια προσέγγιση έξι βημάτων για επίλυση σύγκρουσης”. Μετά την ολοκλήρωση της εργασίας από τις ομάδες, ένα άτομο από κάθε ομάδα παρουσιάζει την εργασία της ομάδας. Αυτό γίνεται αρχικά για τη “σύγκρουση 1”, και μετά για τη “ σύγκρουση 2”:

Μετά από τις παρουσιάσεις, ο/η εκπαιδευτικός κάνει μια συζήτηση για τις λύσεις, με βάση τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Καταλαβαίνουμε τις “ανάγκες” και τον “ορισμό του προβλήματος”; Υπάρχουν απορίες;
- Θα μπορούσαμε να βρούμε άλλες λύσεις με πιθανόν καλύτερα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα;

Σε δεύτερο στάδιο, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να ασχοληθούν με συγκρούσεις που έχουν συμβεί ή συμβαίνουν στο σχολείο, στην ομάδα συνομηλίκων, στη χώρα, κλπ. Μπορούν να ασχοληθούν με περισσότερες από μια (ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο) και να σκεφτούν πιθανές λύσεις του τύπου νίκη-νίκη.

Αν ο/η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί τις δύο μελέτες περίπτωσης ως μέσο για την εισαγωγή των μαθητών σε μορφές διαμεσολάβησης, μπορεί να δώσει κάποιες βασικές πληροφορίες σχετικά με το δικαστικό σύστημα της χώρας για την επίλυση των συγκρούσεων (μορφές διαμεσολάβησης, η δυνατότητα επίλυσης της σύγκρουσης σε δικαστήριο κ.λπ.). Αντί για απλή συζήτηση για την προσέγγιση των έξι βημάτων, θα μπορούσαν επίσης οι καταστάσεις να γίνουν παιχνίδια ρόλων.

Στο παιχνίδι ρόλων, ένας μαθητής παίζει το μέρος Α, ένας άλλος το μέρος Β, και ένας τρίτος τον ρόλο του διαμεσολαβητή. Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει ανατροφοδότηση για την επίλυση κάθε σύγκρουσης. Θα συζητηθούν διαφορετικές λύσεις, καθώς και η διαδικασία επίλυσης του θέματος. Αυτό απαιτεί αρκετό χρόνο, και μπορεί να ανατεθεί ως εξωσχολική δραστηριότητα ή ως πρόσθετη εργασία.

Μάθημα 3**Αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα****Σύγκρουση μεταξύ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τώρα τι γίνεται;**

Μαθησιακός στόχος	Μαθαίνουμε να αναγνωρίζουμε και να αναλύουμε περιπτώσεις με αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα.
Εργασίες μαθητών	Αναλύεται μια περίπτωση με αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα.
Υλικά	Μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόροι για κάθε ομάδα. Φυλλάδιο μαθητή 4.3. Φυλλάδιο μαθητή 5.2.
Μέθοδοι	Εργασία σε μικρές ομάδες Κριτική σκέψη

Γενικές πληροφορίες

Αν και με εκ πρώτης όψεως τα ανθρώπινα δικαιώματα φαίνεται να παρέχουν καθαρές απαντήσεις, αυτό δεν ισχύει πάντα. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες το δικαίωμα ενός ανθρώπου έρχεται σε σύγκρουση με το δικαίωμα κάποιου άλλου. Σε μια τέτοια περίπτωση, η κριτική σκέψη μπορεί να βοηθήσει στη στάθμιση των δικαιωμάτων, και τον καθορισμό μιας λύσης.

Το μάθημα

Οι ομάδες (τέσσερις ή πέντε μαθητές ανά ομάδα) παίρνουν μια περίπτωση αντικρουόμενων ανθρωπίνων δικαιωμάτων (φυλλάδιο μαθητή 4.3 “Πέντε περιπτώσεις αντικρουόμενων ανθρωπίνων δικαιωμάτων”), ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και ένα μαρκαδόρο.

Αρχικά, οι μαθητές καλούνται να συζητήσουν ποια ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνονται στη σύγκρουση. Μπορεί να δοθεί στις ομάδες κατάλογος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (φυλλάδιο μαθητή 5.2). Αφού αποφασίσουν ποια δικαιώματα βρίσκονται σε σύγκρουση, χωρίζουν το χαρτί όπως παρακάτω. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να έχει κάνει το ίδιο στον πίνακα και να βάλει στο πρώτο πλαίσιο τα εμπλεκόμενα δικαιώματα.

Μελέτη περίπτωσης (Αριθμός)
Εμπλεκόμενα δικαιώματα
— — —
Λύση
Γιατί;

Η δεύτερη εργασία είναι μια ανοιχτή συζήτηση για το ποια πιστεύουν οι μαθητές ότι θα μπορούσε να είναι η επίλυση της σύγκρουσης. Αιτιολογούν τις απόψεις τους και τις γράφουν.

Από κάθε ομάδα αναλαμβάνει ένας εκπρόσωπος να παρουσιάσει τις απαντήσεις της ομάδας. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει σχόλια σχετικά με τις επιλογές που έγιναν και κατά πόσο υπάρχει συμφωνία ή διαφωνία με τις ιδέες της ομάδας.

Μάθημα 4**Χρήση βίας****Είναι η χρήση βίας αποδεκτή σε κάποιες περιπτώσεις;**

Μαθησιακός στόχος	Ανάπτυξη κριτικής σκέψης για την αποδοχή χρήσης βίας και την προσωπική συμπεριφορά.
Εργασίες μαθητών	Αναστοχασμός για τη χρήση βίας και την προσωπική συμπεριφορά.
Υλικά	Κάρτες ή λωρίδες χαρτιού για κάθε ομάδα με περιπτώσεις από το φυλλάδιο μαθητή 4.4. (Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να έχει κάποιες πληροφορίες σχετικά με το δικαστικό σύστημα για επίλυση συγκρούσεων στη χώρα.)
Μέθοδοι	Εργασία σε μικρές ομάδες Κριτική σκέψη

Γενικές πληροφορίες

Αν και απώτερος στόχος είναι ένας ειρηνικός κόσμος, ούτε το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ούτε το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο αποκλείουν εντελώς τη χρήση βίας. Στόχος του μαθήματος είναι να συμβάλει στην κριτική σκέψη των μαθητών σχετικά με τη νομιμότητα της χρήσης βίας σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Οι μαθητές καλούνται να σκεφθούν την προσωπική τους συμπεριφορά σε σχέση με τη βία που χρησιμοποιείται από τους ίδιους ή από άλλους στο περιβάλλον τους.

Το μάθημα

Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων. Ένας μαθητής ή ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει την περίπτωση 1 από το φυλλάδιο μαθητή 4.4.

Ίσως είναι δύσκολη η ενασχόληση και με τις τέσσερις περιπτώσεις σε ένα μάθημα. Γι' αυτό ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αποφασίσει να δώσει διαφορετική περίπτωση σε κάθε ομάδα, να επιλέξει μόνο δύο από τις τέσσερις περιπτώσεις ή να προσθέσει ένα ακόμα μάθημα.

Η ομάδα πρέπει να συζητήσει την περίπτωση, χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις που υπάρχουν στην κάρτα, και να παρουσιάσει την απάντηση προφορικά. Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να γνωρίζει ότι το βασικό θέμα προς εξερεύνηση είναι σε ποιο βαθμό μπορεί να γίνει αποδεκτή η χρήση βίας. Μετά την απάντηση, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει κάποιες επιπρόσθετες πληροφορίες σχετικά με το θέμα πριν προχωρήσουν στην επόμενη περίπτωση.

Αντίγραφο δασκάλου με τις περιπτώσεις, ερωτήσεις και επιπλέον πληροφορίες**Περίπτωση 1**

Κατά τη διάρκεια μιας διαδήλωσης κατά της παγκοσμιοποίησης, μια μικρή ομάδα ανθρώπων αρχίζει να ρίχνει πέτρες στο κτίριο μιας πολυεθνικής εταιρείας. Οι αστυνομικοί βλέποντας αυτό προσπαθούν να τους συλλάβουν. Κατά την διάρκεια της συμπλοκής, ένας αστυνομικός συλλαμβάνεται από τους διαδηλωτές που πετάνε πέτρες και ξυλοκοπείται άσχημα.

Ερωτήσεις:

1. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν όπλα και να πυροβολήσουν αυτούς που πετούσαν πέτρες;
2. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν πυροβόλα; (Πιο γρήγορη αντιμετώπιση, αλλά με περισσότερες απώλειες.)
3. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν κανόνι νερού;
4. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να μην παρέμβουν με χρήση βίας, προκειμένου να αποφευχθεί η κλιμάκωση της σύγκρουσης;

Πληροφορίες

Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, η αστυνομία μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να χρησιμοποιεί βία. Αυτό γίνεται μόνο εφόσον είναι αναγκαίο και η βία είναι ανάλογη προς τον σκοπό της παρέμβασης. Σε περίπτωση που αστυνομικός λάβει διαταγή να παρέμβει με τρόπο που σαφώς αντιτίθεται στον κανόνα αυτό, οι κανόνες των Ηνωμένων Εθνών αναμένουν να αρνηθεί να εκτελέσει την διαταγή.

Περίπτωση 2

Χώρα Χ κηρύσσει πόλεμο σε χώρα Υ επειδή η Υ υποστηρίζει και χρηματοδοτεί ομάδες ανταρτών κατά της Χ. Οι μυστικές υπηρεσίες της Χ ανακαλύπτουν σε ποιο χωριό βρίσκεται μια ομάδα εκπαιδευμένων και οπλισμένων ανταρτών, και διαπιστώνει ότι ετοιμάζουν μια μεγάλη βομβιστική επίθεση σε ένα σημαντικό βιομηχανικό στόχο.

Ερωτήσεις:

1. Θα ήταν αποδεκτό για τη χώρα Χ να βομβαρδίσει το χωριό, ακόμα κι αν μόνο λίγοι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων των ντόπιων, επιζήσουν;
2. Θα ήταν το παραπάνω αποδεκτό μετά από ένα σαφές αίτημα προς τους αντάρτες να παραδοθούν και μια σαφή προειδοποίηση προς τον τοπικό πληθυσμό να εγκαταλείψει το χωριό και να συγκεντρωθεί στο τοπικό γήπεδο, αφού πρώτα ελεγχθεί για όπλα;
3. Θα ήταν αποδεκτό να μην παρέμβει με χρήση βίας; Ποιες εναλλακτικές μπορείτε να σκεφτείτε;

Πληροφορίες

Οι διεθνείς κανόνες (η λεγόμενη “Σύμβαση της Γενεύης”) για τον πόλεμο δεν προβλέπουν πλήρη απαγόρευση στρατιωτικών δυνάμεων, αλλά απαγορεύουν ορισμένα είδη παρεμβάσεων και όπλων. Μία από τις αρχές της είναι ότι οι στρατιωτικές δυνάμεις δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για μη στρατιωτικούς στόχους, ούτε μπορούν είναι αδιάκριτες και δυσανάλογες: για παράδειγμα, πρέπει να γίνονται σοβαρές προσπάθειες για αποφυγή απώλειας αμάχων αποφεύγοντας τη χρήση των πιο ισχυρών βομβών προς στρατιωτικούς στόχους, σε περιπτώσεις που λιγότερο ισχυρές βόμβες θα ήταν αρκετές. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούσαν να αποφευχθούν απώλειες αμάχων και αθώων (οι λεγόμενες “παράπλευρες απώλειες”). Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, αυτό δε σημαίνει ότι η “Σύμβαση της Γενεύης” για τον πόλεμο θεωρεί τις παράπλευρες απώλειες απαράδεκτες, αλλά ότι τις λαμβάνει υπόψη σε κάποιο βαθμό.

Περίπτωση 3

Ο κύριος Χ, ένας νεαρός άντρας που εργάζεται ως βοηθός τεχνικός στο τοπικό νοσοκομείο, χτυπάει συχνά τη γυναίκα του όταν πηγαίνει στο σπίτι μεθυσμένος. Εκείνη ενημέρωσε την αστυνομία για τους ξυλοδαρμούς, οι οποίοι είναι μερικές φορές σοβαροί. Η γειτόνισσα, που συμπτωματικά αντιλήφθηκε την κατάσταση, μπορεί τώρα να φανταστεί τι γίνεται όταν ακούει τους γείτονές της να μαλώνουν και να φωνάζουν.

Ερωτήσεις:

1. Μπορεί η γειτόνισσα να ειδοποιεί την αστυνομία σε τέτοιες περιπτώσεις, ή αυτό θεωρείται παραβίαση της ιδιωτικής ζωής των γειτόνων της;
2. Όταν ειδοποιηθεί από κάποιον, μπορεί η αστυνομία να παρέμβει σε τέτοιες περιπτώσεις;

Πληροφορίες

“(...) Τα κράτη πρέπει να καταδικάζουν τη βία κατά των γυναικών και δεν πρέπει να επικαλούνται έθιμα, παραδόσεις ή θρησκευτικούς κανόνες για να αποφύγουν τις υποχρεώσεις τους όσο αφορά στην εξάλειψή της. Τα κράτη θα πρέπει να συνεχίσουν με όλα τα κατάλληλα μέσα και χωρίς καθυστέρηση μια πολιτική για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και, για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να:

- (α) Εξετάσουν, εάν δεν το έχουν ακόμη πράξει, επικυρώσουν ή προσχωρήσουν στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών ή να άρουν τις επιφυλάξεις για την εν λόγω σύμβαση·

(β) Απέχουν από τη βία κατά των γυναικών·

(γ) Ασκοούν επιμέλεια για την πρόληψη, διερεύνηση και, σύμφωνα με την κρατική νομοθεσία, τιμωρούν τις πράξεις βίας κατά των γυναικών, είτε προέρχονται από το κράτος είτε από άτομα (...).”

Από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (1993).

Περίπτωση 4

Ο Λεο, 13, είναι ένα λεπτό και μάλλον μικρόσωμο αγόρι. Γίνεται συχνά θύμα εκφοβισμού από μεγαλύτερα αγόρια όταν παίζει στην παιδική χαρά. Αυτή τη φορά, τους λέει ότι δεν πρέπει να τον ενοχλούν, και ότι συμπεριφέρονται σαν αμόρφωτοι, πρωτόγονοι άνθρωποι. Τα αγόρια αρχίζουν να τον χτυπούν. Ο φίλος του Λεο βλέπει τι γίνεται καθώς μπαίνει στην παιδική χαρά. Κάποιοι μεγαλύτεροι άνθρωποι βλέπουν, επίσης, τι συμβαίνει καθώς διασχίζουν την παιδική χαρά επιστρέφοντας από τα ψώνια τους.

Ερωτήσεις:

1. Θα έπρεπε ο φίλος του Λεο να παρέμβει; Πώς;
2. Θα έπρεπε να παρέμβουν οι μεγαλύτεροι; Πώς;
3. Ποιες άλλες λύσεις θα προτείνετε;

Ως πρόσθετη εργασία, οι μαθητές μπορούν να συντάξουν μια επιστολή προς τα μεγάλα αγόρια, όπου θα εξηγούν τι σκέφτονται για τη συμπεριφορά τους. Αυτό θα μπορούσε να είναι μια εργασία για το σπίτι ή για τις ομάδες που εργάζονται πιο γρήγορα.

Πληροφορίες για τον εκπαιδευτικό Διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο

Τι είναι το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο;

Το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο (ΔΑΔ) περιλαμβάνει τις ανθρωπιστικές αρχές και τις διεθνείς συνθήκες που επιδιώκουν να σώσουν ζωές και να ανακουφίσουν τον πόνο των μαχόμενων και αμάχων κατά τη διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων. Τα νομοθετικά του κείμενα βασίζονται στις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949, τέσσερις συμβάσεις που υπέγραψαν σχεδόν όλα τα κράτη. Οι συμβάσεις ορίζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα του άμαχου πληθυσμού και των στρατιωτών που απομακρύνονται από τις συγκρούσεις λόγω τραυματισμού, ασθένειας ή αιχμαλωσίας. Τα πρόσθετα πρωτόκολλα του 1977, τα οποία συμπληρώνουν τις Συμβάσεις της Γενεύης, επεκτείνουν περαιτέρω τα δικαιώματα αυτά.

Ποιον προστατεύει το ΔΑΔ; Προστατεύει εμένα;

Το ΔΑΔ προστατεύει πληγωμένα, άρρωστα ή αιχμάλωτα μέλη των ενόπλων δυνάμεων και τον άμαχο πληθυσμό. Τραυματίες και άρρωστοι – σε όποιο έθνος και αν ανήκουν – πρέπει να δεχθούν φροντίδα σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης I. Δεν επιτρέπεται να δολοφονηθούν ή να υποστούν βασανιστήρια και βιολογικά πειράματα. Πρέπει να έχουν ικανοποιητική φροντίδα και να προστατεύονται από λεηλασία και κακομεταχείριση. Η σύμβαση προστατεύει επίσης το ιατρικό προσωπικό, το στρατιωτικό θρησκευτικό προσωπικό, το στρατιωτικό ιατρικό εξοπλισμό και τις κινητές μονάδες.

Τραυματίες, άρρωστοι, και ναυαγοί μαχητές στη θάλασσα προστατεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης II. Λαμβάνουν την ίδια προστασία όπως οι στρατιώτες της ξηράς, σύμφωνα με τις συνθήκες της θάλασσας. Τα πλωτά νοσοκομεία είναι υπό προστασία.

Οι αιχμάλωτοι πολέμου που προστατεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης III, πρέπει να αντιμετωπίζονται με ανθρωπιά και να τους παρέχεται επαρκής στέγαση, τροφή, ένδυση και ιατρική περίθαλψη. Δεν πρέπει να υποβάλλονται σε βασανιστήρια ή ιατρικά πειράματα και πρέπει να προστατεύονται από πράξεις βίας, ύβρεις και τη δημόσια περιέργεια. Πολεμικοί ανταποκριτές και άμαχος πληθυσμός που αιχμαλωτίζονται υπόκεινται στο ίδιο καθεστώς.

Οι άμαχοι προστατεύονται με τη Σύμβαση της Γενεύης IV. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γίνεται διάκριση ανάμεσα σε άμαχους και μαχόμενους και οι πολεμικές επιχειρήσεις να έχουν μόνο στρατιωτικούς στόχους. Οι άμαχοι πρέπει να ζουν όσο πιο φυσιολογικά γίνεται. Πρέπει να προστατεύονται από δολοφονία, βασανιστήρια, λεηλασία, αντίποινα, αδιάκριτη καταστροφή περιουσίας και ομηρία. Η τιμή τους, τα οικογενειακά δικαιώματα και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις και πρακτικές τους πρέπει να είναι σεβαστές. Οι δυνάμεις κατοχής πρέπει να διασφαλίζουν και να επιτρέπουν την ασφαλή διέλευση τροφίμων και ιατρικών προμηθειών και την εγκατάσταση νοσοκομείου και ασφαλών ζωνών για τους τραυματίες, αρρώστους, ηλικιωμένους, παιδιά, εγκύους και μητέρες με μικρά παιδιά. Η εν λόγω σύμβαση προβλέπει ειδική προστασία για τις γυναίκες και τα παιδιά. Το νοσηλευτικό προσωπικό που φροντίζει τα άτομα αυτά είναι σεβαστό και προστατεύεται.

Οι Συμβάσεις της Γενεύης κάνουν έκκληση για ανθρωπιστική βοήθεια που πρέπει να διενεργείται από τη Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού, τους εθνικούς συλλόγους του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου ή άλλες αμερόληπτες ανθρωπιστικές οργανώσεις, που έχουν εξουσιοδότηση από τις εμπλεκόμενες πλευρές.

Είναι το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου διαφορετικά;

Ναι, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται. Και τα δύο προσπαθούν να προστατεύουν τα άτομα και να διατηρούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αλλά απευθύνονται σε διαφορετικές συνθήκες και έχουν ως βάση διαφορετικά έγγραφα. Το ΔΑΔ ισχύει σε περιόδους ενόπλων συγκρούσεων για να περιορίσει την

ταλαιπωρία που προκαλείται από τον πόλεμο και να προστατεύσει εκείνους που έχουν πέσει στα χέρια των αντιπάλων. Πρωταρχικός στόχος του ΔΑΔ είναι η διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των τραυματιών, ασθενών και ναυαγών μαχητών, αιχμαλώτων πολέμου και αμάχων. Το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ισχύει σε περιόδους ειρήνης ή πολέμου, αλλά ασχολείται κατά κύριο λόγο με την προστασία των ανθρώπων από κυβερνητικές παραβιάσεις των διεθνώς αναγνωρισμένων ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων τους.

Τι λέει το ΔΑΔ για τα παιδιά στρατιώτες;

Το ανθρωπιστικό δίκαιο απαγορεύει τα παιδιά να λαμβάνουν μέρος στις εχθροπραξίες, αλλά η στρατολόγηση παιδιών εξακολουθεί να αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα σε πολλά μέρη του κόσμου. Το ΔΑΔ απαιτεί να μην προσλαμβάνονται παιδιά κάτω των 15 ετών στις ένοπλες δυνάμεις, και πρέπει να λαμβάνονται "όλα τα δυνατά μέτρα" για να διασφαλιστεί ότι δεν θα συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες. Στη στρατολόγηση παιδιών μεταξύ 15 και 18 ετών, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στο μεγαλύτερο (Άρθρο 77, Πρωτόκολλο Ι). Δυστυχώς, ο αριθμός των παιδιών που στρατεύονται ακούσια ή εκούσια αυξάνεται. Τα παιδιά που ζουν σε ζώνες συγκρούσεων, ιδίως εκείνα που χωρίστηκαν από τις οικογένειές τους ή περιθωριοποιούνται και με άλλους τρόπους, μπορούν να γίνουν πιθανοί νεοσύλλεκτοι. Τα παιδιά αναγκάζονται συχνά να συμμετάσχουν σε μια ένοπλη ομάδα ή να γίνουν στρατιώτες ως μέσο επιβίωσης.

Πότε χρησιμοποιείται το ΔΑΔ;

Το ΔΑΔ εφαρμόζεται για τις ένοπλες συγκρούσεις (πόλεμο) που λαμβάνουν χώρα μεταξύ των εθνών (διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις) ή τις εσωτερικές ένοπλες συγκρούσεις, όπως οι εμφύλιοι πόλεμοι.

Ισχύει το ΔΑΔ για τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου;

Αν και η 11η Σεπτεμβρίου 2001 προκάλεσε θάνατο και καταστροφή σε επίπεδο πολέμου, δεν είναι σαφές ότι το ΔΑΔ ισχύει. Το ΔΑΔ ισχύει για τις ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ εθνών (διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις) ή τις εσωτερικές ένοπλες συγκρούσεις, όπως οι εμφύλιοι πόλεμοι. Αν οι συγκλονιστικές τρομοκρατικές επιθέσεις κατά αμάχων στη Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον διαπράχθηκαν από τρομοκρατικό δίκτυο, τότε θεωρούνται αποτρόπαια εγκλήματα, παρά πράξεις πολέμου για τις οποίες ισχύει το ΔΑΔ.

Παρέχει το ΔΑΔ προστασία στις γυναίκες;

Ναι. Παρόλο που οι γυναίκες απολαμβάνουν γενικά την ίδια νομική προστασία, όπως οι άνδρες, οι Σύμβαιες της Γενεύης αναγνωρίζουν την αρχή ότι «οι γυναίκες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ανάλογα με το φύλο τους» (Άρθρο 12, Σύμβαση της Γενεύης I και II, Άρθρο 14, Σύμβαση της Γενεύης III). Αυτό σημαίνει ότι η πρόσθετη προστασία παρέχεται για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των γυναικών που απορρέουν από τις διαφορές των φύλων, την τιμή και τη σεμνότητα, την εγκυμοσύνη και τον τοκετό. Για παράδειγμα, γυναίκες αιχμάλωτες πολέμου ή εκτοπισμένες κρατούνται χωριστά από τους άντρες, υπό την άμεση εποπτεία άλλων γυναικών. Οι γυναίκες προστατεύονται "από τον βιασμό, τον εξαναγκασμό σε πορνεία ή οποιαδήποτε μορφή άσεμνης επίθεσης" (Σύμβαση της Γενεύης IV, Άρθρο 27, και το Άρθρο 75 και 76, Πρωτόκολλο Ι). Όσο αφορά στις αποστολές βοήθειας, δίνεται προτεραιότητα σε "μέλλουσες μητέρες, σε περιπτώσεις μητρότητας και θηλασμού" (Άρθρο 70, Πρωτόκολλο Ι). Για περισσότερα στοιχεία σχετικά με θέματα γυναικών σε ένοπλες συγκρούσεις, καθώς και την ανθεκτικότητα που πολλές έχουν επιδείξει, δείτε την πρόσφατη μελέτη με θέμα "Women facing war" στο www.womenandwar.org.

Πώς το ΔΑΔ προστατεύει τα παιδιά;

Το ΔΑΔ απαγορεύει τις επιθέσεις εναντίον αμάχων και αναγνωρίζει ειδική προστασία για τα παιδιά. Όλοι πρέπει να προστατεύονται από την δολοφονία, τα βασανιστήρια, τις λεηλασίες, τα αντίποινα, την αδιάκριτη καταστροφή της ιδιοκτησίας και την ομηρία. Η τιμή τους, τα οικογενειακά δικαιώματα, οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και πρακτικές πρέπει να γίνονται σεβαστές. Οι δυνάμεις κατοχής πρέπει

να διασφαλίζουν και να επιτρέπουν την ασφαλή διέλευση τροφίμων και ιατρικών προμηθειών και την εγκατάσταση νοσοκομείου και ασφαλών ζωνών για τους τραυματίες, αρρώστους, ηλικιωμένους, παιδιά, εγκύους και μητέρες με μικρά παιδιά. Ειδικές διατάξεις ικανοποιούν τις ανάγκες ασυνόδευτων παιδιών, τις ψυχοκοινωνικές ανάγκες, και την επικοινωνία της οικογένειας.

Πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για τα παιδιά κάτω των 15 που είναι ορφανά ή χωρίστηκαν από τις οικογένειές τους ώστε να μπορούν να ασκούν τη θρησκεία τους και να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Αν άμαχοι σκοτώνονται κατά την διάρκεια του πολέμου είναι παραβίαση του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου;

Η προστασία αμάχων είναι πρωταρχικής σημασίας για το ΔΑΔ. Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης IV, οι άμαχοι πρέπει να προστατεύονται από φόνο και να ζουν φυσιολογική ζωή, αν είναι δυνατό. Το πρόσθετο Πρωτόκολλο I του 1977, παρέχει περαιτέρω λεπτομέρειες για επιπλέον προστασία των αμάχων σε διεθνείς ένοπλες συρράξεις. Αν και οι Ηνωμένες Πολιτείες υπέγραψαν το Πρωτόκολλο I, δεν το έχουν ακόμη επικυρώσει. Ακόμα κι έτσι, οι ΗΠΑ έχουν δηλώσει ότι θα συμμορφωθούν με τις διατάξεις αυτές, οι οποίες θεωρούνται από πολλούς ως μια κωδικοποίηση του ευρέως αποδεκτού εθιμικού δικαίου, που αναπτύχθηκε εδώ και εκατοντάδες χρόνια.

Ο βασικός κανόνας για την αρχή της διάκρισης καθορίζεται στο Άρθρο 48 του Πρωτοκόλλου I, η οποία αναφέρει: "Προκειμένου να διασφαλιστεί ο σεβασμός και η προστασία του άμαχου πληθυσμού και των μη στρατιωτικών στόχων, τα εμπόλεμα μέρη πρέπει σε κάθε περίπτωση να διακρίνουν μεταξύ άμαχου πληθυσμού και πολεμιστών και μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών στόχων και ως εκ τούτου πρέπει να κατευθύνουν τις δραστηριότητές τους μόνο κατά στρατιωτικών στόχων." Εκτός από την απαγόρευση για άμεσες επιθέσεις, το ΔΑΔ απαγορεύει επίσης αδιάκριτες επιθέσεις κατά αμάχων. Αυτές μπορεί να συμβούν, για παράδειγμα, όταν μια επίθεση σε ένα στρατιωτικό στόχο δε λαμβάνει υπόψη αρνητικές συνέπειες για τους αμάχους (Άρθρο 41 του Πρωτοκόλλου I).

Ωστόσο, δεν είναι όλοι οι θάνατοι αμάχων παράνομοι κατά την διάρκεια του πολέμου. Το ΔΑΔ δεν θέτει εκτός νόμου την ένοπλη σύγκρουση, αλλά, αντίθετα, προσπαθεί να ισορροπήσει το νόμιμο δικαίωμα ενός έθνους να επιτεθεί σε στρατιωτικούς στόχους κατά την διάρκεια του πολέμου και το δικαίωμα των πολιτών για προστασία από τις συνέπειες των εχθροπραξιών. Με άλλα λόγια, δεδομένης της φύσης του πολέμου, το ΔΑΔ προβλέπει σε κάποιο βαθμό τις «παραάπλευρες απώλειες», οι οποίες μερικές φορές, δυστυχώς, μπορεί να περιλαμβάνουν απώλειες αμάχων.

Φυλλάδιο μαθητή 4.1**Μια προσέγγιση έξι βημάτων για επίλυση συγκρούσεων**

1. Ανάγκες μέρους Α α) β) γ) δ)	1. Ανάγκες μέρους Β
2. Ορισμός του προβλήματος	
3. Ιδέες για λύσεις α) β) γ) δ)	
4. Αξιολόγηση λύσεων για το μέρος Α	4. Αξιολόγηση λύσεων για το μέρος Β
5. Ποια λύση είναι η καλύτερη;	
6. Αποφασίστε πώς και πότε η λύση θα πρέπει να αξιολογηθεί	

Φυλλάδιο μαθητή 4.2

Σενάρια σύγκρουσης

Σύγκρουση 1

Δύο γείτονες διαφωνούν μεταξύ τους για τον φράχτη που υπάρχει ανάμεσα στους κήπους τους. Ο ένας θέλει να αντικαταστήσει τον φράχτη με έναν καινούργιο, αφού πιστεύει ότι ο παλιός δεν είναι σε καλή κατάσταση πια. Ο γείτονάς του θα πρέπει να πληρώσει το μισό κόστος του νέου φράχτη. Ο άλλος συμφωνεί ότι η περίφραξη δεν είναι σε καλή κατάσταση, αλλά δεν θέλει να ξοδέψουν χρήματα για έναν νέο. Νομίζει ότι ο υπάρχων φράχτης, αν και δεν φαίνεται καλός, τουλάχιστον καταφέρνει να κρατήσει το σκυλί του γείτονα έξω από τον κήπο του. Επιπλέον, δεν του αρέσει που ο γείτονάς του θέλει πάντα τα πιο ακριβά πράγματα.

Σύγκρουση 2

Πατέρας και μητέρα διαφωνούν έντονα μεταξύ τους για το πώς να αντιδράσουν όταν το δίχρονο μωρό τους κάνει πάρα πολύ θόρυβο μέσα στο διαμέρισμα. Ο πατέρας πιστεύει ότι το παιδί θα πρέπει να μάθει πώς να συμπεριφέρεται, και ότι αυτή η διαδικασία μάθησης πρέπει να ξεκινήσει όσο το δυνατόν νωρίτερα. Επιπλέον, προτιμά να έχει ηρεμία και ησυχία κατά τον ελεύθερο χρόνο του, καθώς η δουλειά του είναι πολύ κουραστική. Η μητέρα αισθάνεται ότι δεν μπορεί να εμποδίζει συνεχώς το δίχρονο παιδί να παίζει ή να κλαίει, γιατί το παιδί θα βιώσει ματαίωση και αυτό θα βλάψει την ανάπτυξή του.

Φυλλάδιο μαθητή 4.3

Πέντε περιπτώσεις αντικρουόμενων ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Περίπτωση 1

Ο Max είναι ένα οκτάχρονο αγόρι που τραυματίστηκε σοβαρά σε ένα ατύχημα και χρειάζεται επείγοντως μετάγγιση αίματος. Ωστόσο, ο πατέρας του απαγορεύει στο προσωπικό του νοσοκομείου να πραγματοποιήσει μετάγγιση για θρησκευτικούς λόγους. Η μητέρα του και οι γιατροί θέλουν να σώσουν τη ζωή του παιδιού.

Περίπτωση 2

Σε ένα νοσοκομείο, μόνο ένας περιορισμένος αριθμός ανθρώπων εργάζονται στο τμήμα επείγοντων περιστατικών. Είναι ένα ταραχώδες βράδυ και υπάρχει δυνατότητα για άμεση επείγουσα θεραπεία μόνο για ένα ακόμη άτομο. Δεδομένου ότι οι ζωές δύο ανθρώπων είναι σε κίνδυνο, οι γιατροί πρέπει να αποφασίσουν αν θα φροντίσουν ένα μικρό παιδί ή έναν επιτυχημένο επιχειρηματία.

Περίπτωση 3

Ο Gus είναι ένα σεβαστό μέλος ενός θρησκευτικού πολιτικού κόμματος, το οποίο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις οικογενειακές αξίες. Ένας δημοσιογράφος ο οποίος επισκέπτεται την έδρα του κόμματος ανακαλύπτει τυχαία μια σειρά από προσωπικές επιστολές του X, από τις οποίες συμπεραίνει χωρίς αμφιβολία ότι ο Gus έχει μια εξωσυζυγική σχέση. Ο δημοσιογράφος δημοσιεύει την ιστορία.

Περίπτωση 4

Ο Youtchou ζει σε μια χώρα του Τρίτου Κόσμου. Είναι φτωχός και είναι σε θέση να καλύψει τις βασικές ανάγκες του, αλλά τίποτα περισσότερο. Θα ήθελε να σπουδάσει, αλλά δεν μπορεί να βρει τα απαραίτητα χρήματα. Η χώρα του δεν είναι σε θέση να του παράσχει τους αναγκαίους πόρους, καθώς η κατάσταση της οικονομίας είναι πολύ κακή και όλοι οι διαθέσιμοι πόροι χρησιμοποιούνται για να καλύψουν τις βασικές ανάγκες του πληθυσμού.

Περίπτωση 5

Οι τοπικές αρχές σχεδιάζουν να χτίσουν ένα καινούριο σχολείο σε ένα σημείο που αποτελεί έναν από τους ελάχιστους χώρους που υπάρχουν ακόμα για να παίζουν τα παιδιά.

Φυλλάδιο μαθητή 4.4

Είναι η βία αποδεκτή σε κάποιες περιπτώσεις;

Περίπτωση 1

Κατά την διάρκεια μιας διαδήλωσης κατά της παγκοσμιοποίησης, μια μικρή ομάδα ανθρώπων αρχίζει να ρίχνει πέτρες στο κτίριο μιας πολυεθνικής εταιρείας. Οι αστυνομικοί βλέποντας αυτό προσπαθούν να τους συλλάβουν. Κατά την διάρκεια της συμπλοκής, ένας αστυνομικός συλλαμβάνεται από τους διαδηλωτές και ξυλοκοπείται άσχημα

Ερωτήσεις:

1. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν όπλα και να πυροβολήσουν αυτούς που πετούσαν πέτρες;
2. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν πυροβόλα; (Πιο γρήγορη αντιμετώπιση, αλλά με περισσότερες απώλειες.)
3. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν κανόνι νερού;
4. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να μην παρέμβουν με χρήση βίας, προκειμένου να αποφευχθεί η κλιμάκωση της σύγκρουσης;

Περίπτωση 2

Η χώρα Χ κηρύσσει πόλεμο στη χώρα Υ επειδή η Υ υποστηρίζει και χρηματοδοτεί ομάδες ανταρτών κατά της Χ. Οι μυστικές υπηρεσίες της Χ ανακαλύπτουν σε ποιο χωριό βρίσκεται μια ομάδα εκπαιδευμένων και οπλισμένων ανταρτών, και διαπιστώνει ότι ετοιμάζουν μια μεγάλη βομβιστική επίθεση σε έναν σημαντικό βιομηχανικό στόχο.

Ερωτήσεις:

1. Θα ήταν αποδεκτό για τη χώρα Χ να βομβαρδίσει το χωριό, ακόμα κι αν μόνο λίγοι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων των ντόπιων, επιζήσουν;
2. Θα ήταν το παραπάνω αποδεκτό μετά από ένα σαφές αίτημα προς τους αντάρτες να παραδοθούν και μια σαφή προειδοποίηση προς τον τοπικό πληθυσμό να εγκαταλείψει το χωριό και να συγκεντρωθεί στο τοπικό γήπεδο, αφού πρώτα ελεγχθεί για όπλα;
3. Θα ήταν αποδεκτό να μην παρέμβει με χρήση βίας; Ποιες εναλλακτικές μπορείτε να σκεφτείτε;

Περίπτωση 3

Ο κύριος Χ, ένας νεαρός άντρας που εργάζεται ως βοηθός τεχνικός στο τοπικό νοσοκομείο, χτυπάει συχνά τη γυναίκα του όταν πηγαίνει στο σπίτι μεθυσμένος. Εκείνη ενημέρωσε την αστυνομία για τους ξυλοδαρμούς, οι οποίοι είναι μερικές φορές σοβαροί. Η γειτόνισσα, που συμπτωματικά αντιλήφθηκε την κατάσταση, μπορεί τώρα να φανταστεί τι γίνεται όταν ακούει τους γείτονές της να μαλώνουν και να φωνάζουν.

Ερωτήσεις:

1. Μπορεί η γειτόνισσα να ειδοποιεί την αστυνομία σε τέτοιες περιπτώσεις, ή αυτό θεωρείται παραβίαση της ιδιωτικής ζωής των γειτόνων της;
2. Όταν ειδοποιηθεί από κάποιον, μπορεί η αστυνομία να παρέμβει σε τέτοιες περιπτώσεις;

Περίπτωση 4

Ο Λεο, 13, είναι ένα λεπτό και μάλλον μικρόσωμο αγόρι. Γίνεται συχνά θύμα εκφοβισμού από μεγαλύτερα αγόρια όταν παίζει στην παιδική χαρά. Αυτή τη φορά, τους λέει ότι δεν πρέπει να τον ενοχλούν, και ότι συμπεριφέρονται σαν αμόρφωτοι, πρωτόγονοι άνθρωποι. Τα αγόρια αρχίζουν να τον χτυπούν. Ο φίλος του Λεο βλέπει τι γίνεται καθώς μπαίνει στην παιδική χαρά. Κάποιοι μεγαλύτεροι άνθρωποι βλέπουν, επίσης, τι συμβαίνει καθώς διασχίζουν την παιδική χαρά επιστρέφοντας από τα ψώνια τους.

Ερωτήσεις:

1. Θα έπρεπε ο φίλος του Λεό να παρέμβει; Πώς;
2. Θα έπρεπε να παρέμβουν οι μεγαλύτεροι; Πώς;
3. Ποιες άλλες λύσεις θα προτεινάτε;